

Pohřeb jako proces

**V čem pro nás mohou být poučné
pohřební rituály tradičních kultur**

Radek Chlup

Ústav filosofie a religionistiky
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy

Základní představa

- Pohřeb je dlouhodobý proces, ne jednorázová událost.
- Cílem je **přenést duši do zászvědí.**
 - Na tom je třeba rituálně pracovat a dlouho to trvá.
 - ❖ Bez pohřbu duše do zászvědí neodejde a zůstává navázána na náš svět.
- Totéž lze popsat z druhé strany přes pozůstalé: smrt je pro ně zraňující a hojení zranění je dlouhý proces.
- Cílem je **zármutek transformovat ve zdroj nové síly.**
 - Duše se změní v předka, který nás chrání.

Interpretační odbočka: přechodové rituály

Tři fáze přechodových rituálů podle Arnolda van Gennepa:

- 1) **Separace**: vydělení z dosavadního stavu.
 - ❖ Loučení s našim světem.
 - 2) **Liminalita**: mezistav, práh mezi starým a novým stavem.
 - ❖ Duše mimo tělo, ale ještě ne v zásvětí.
 - 3) **Reintegrace**: začlenění do nového stavu.
 - ❖ Duše začleněná do zásvětí.
- Nemusí to jít chronologicky za sebou, fáze se mísí a opakují.

1909

Pohřeb začíná už před smrtí

- Člověk je zapojen do složité sítě světských vztahů a před smrtí se z ní potřebuje vyvázat.
- V tom je rozdíl mezi **dobrou** a **špatnou smrtí**.
 - Dobrá smrt je dobrovolně přijatá.
- Je třeba **rozvázat vztahy**, do nichž je umírající zapleten.
 - Klíčová role **odpouštění**.

Špatná smrt

- Tragická smrt, při níž vztahy byly **prudce zpřetrhány**, nikoli pomalu rozvázány.
 - Pohřební rituály musí být mnohem důkladnější.
- Hrozí, že se nepodaří duši začlenit do zászvěťí a stane se z ní **strašící duch**.
- Někdy je smrt tak tragická, že duše do zászvěťí přejít nedokáže a zůstane **připoutána k místu své smrti**.
 - Cílem je pak dosáhnout toho, aby duch **neškodil**, nýbrž **chránil**.

Mezi smrtí a pohřbem

- Převládají **separační úkony**:
 - ❖ „Zavírací“ úkony.
 - ❖ Umytí nebožtíka (a pak reintegrační oblečení).
 - ❖ Odpouštění, doteky na usmířenou.
- **Liminální situace**: práh mezi životem a smrtí
 - ❖ Ochranné úkony.
- **Závěrečná separace**, aby se mrtvý nevracel:
 - ❖ Přemísťování nábytku v domě.
 - ❖ Spálení šatů.
 - ❖ Umytí domu.

Primární a sekundární pohřeb

- **Primární pohřeb** má z těla odstranit všechno vlhké.
 - ❖ Vazba s mrtvým trvá. → **Období truchlení.**
- **Sekundární pohřeb**: uložení kostí/popela.
 - ❖ Definitivně duši začlení do říše předků.
→ **Přestává se truchlit.**
 - ❖ Z duše se stává ochranný duch předka.

